Naturvernforbundet

PRINSIPPROGRAM

Vedteke på Landsmøtet på Hamar
26-28. august 2011

Prinsipprogrammet gjev ei oversikt over Naturvernforbundet sitt grunnsyn, korleis organisasjonen arbeider, og kva som er våre langsiktige politiske krav.

Naturvernforbundet arbeider for å verne og forvalte naturen på ein måte som sikrar vårt felles livsmiljø. Hovudmålet er at natur- og miljøomsyn må leggjast til grunn for all menneskeleg aktivitet.

Livsformene i naturen er verdifulle fordi dei har ein verdi i seg sjølv, utan omsyn til om det er til nytte for menneska, og fordi menneska er avhengige av dei. Mennesket har ingen rett til å utrydde nokon av artane på jorda eller øydelegge det livsmiljøet artane treng for å leve. Å verne om rikdomen av livsformer og naturlege økosystem er naudsynt for å sikre livskrafta og produktiviteten i naturen.

Mennesket er ein del av naturen. Vi lever av dei allsidige goda i naturen. All vår verksemd må difor fylgje prinsippet om berekraftig bruk. Det vil seie:

- Vi må ta vare på mangfaldet i naturen.
- Vi kan berre ta ut frå naturen det krinslaupet i naturen kan fornye.
- Vi kan berre sleppe ut stoff som krinslaupet i naturen kan bryte ned innanfor naturen si bereevne.
- Råvarer som finst i avgrensa mengder, må vi bruke med strengt måtehald.

Påkjenningane mennesket påfører naturen, er for store. Den rike verda har eit forbruk av energi og råstoff som ikkje let seg kombinere med å halde oppe naturmangfaldet og produksjonsevna. Tekniske omleggingar kan ikkje åleine endre dette. Forbruksnivået vårt er med og hindrar at andre menneske får leve menneskeverdig liv. Vi må akseptere at alle menneske har rett til dei naturgoda som trengst for eit godt liv. Dette krev, fordi jorda er avgrensa, at dei økonomisk rikaste gjev avkall på ein del av dagens forbruk.

Dei globale miljøproblema er omfattande, alvorlege og må løysast gjennom krevjande omstillingar. Desse omstillingane må drivast fram ved lokal og nasjonal innsats, men i ei globalisert verd krevst også internasjonalt arbeid og internasjonale avtalar. Ei viktig side ved dei internasjonale avtalane er å komme fram til effektive miljøløysingar som blir oppfatta som rimelege og legitime av alle partar.

Naturvernforbundet sitt internasjonale arbeid skal bidra til å styrke lokalbaserte miljøvernorganisasjonar i dei landa vi engasjerer oss, og det internasjonale engasjementet skal bidra til å styrke Naturvernforbundet sitt arbeid i Noreg og overfor internasjonale miljøavtalar.

Landa Naturvernforbundet er engasjert i har store miljøutfordringar og er blant det dårlegast stilte når det gjeld deltaking frå sivilt samfunn. Sterkare nasjonale miljøorganisasjonar er viktige for å ta vare på miljøinteressene.

Prinsipp for praksis

Naturvernforbundet meiner desse prinsippa må ligge til grunn for alle vedtak og tiltak som har eller kan ha negative konsekvensar for naturen:

- Kunnskap: Alle private og offentlege aktørar som påverkar naturen må ha plikt til å setje seg inn i korleis verksemd deira påverkar naturen. Oppdatert vitskapeleg og erfaringsbasert kunnskap må leggjast til grunn for vedtak og handlingar.
- <u>Føre-var-prinsippet</u>: Dersom det er usikkert om inngrep eller utslepp vil ha skadelege verknader for organismar eller økosystem, skal tvilen kome naturen til gode ved at tiltaket ikkje vert gjennomført. Dersom det er manglande kunnskap om eit miljøproblem, må ein likevel freiste å løyse problemet med bakgrunn i den vitskaplege kunnskapen ein har.

- Samla påkjenning: Den samla påkjenninga som naturmiljøet er eller kan bli utsett for, skal vere utslagsgjevande for vedtak i einskildsaker, til dømes der eit lite tillegg i påkjenningane kan få store og negative følgjer, eller der fleire seinare tiltak kan få det.
- Den som påverkar, skal betale: Den som påverkar miljøet på ein negativ måte, skal dekke kostnadene ved tiltak som hindrar eller avgrensar skadane, eller som tilbakefører området til sin opphavlege tilstand.
- Beste teknologi: Ved verksemd i naturen skal lokalisering, teknologi og driftsmåte vere den som er best for miljøet. Teknologi må utviklast med mål om redusert total ressursbruk og mindre forureining.
- Oppfølging på alle nivå: Myndigheitene har ansvar for å følgje opp, kontrollere og innføre sanksjonar og tiltak overfor dei som bryt den norske natur- og miljølovgivinga. Både myndigheitene, næringsliv og befolkning har eit ansvar for å sette seg inn i og følgje felles reglar.

Organisasjonen

Demokratisk, landsdekkande og uavhengig
Naturvernforbundet er ein demokratisk medlemsorganisasjon, skipa i 1914. Folkeleg engasjement gjennom lokalt naturvernarbeid er grunnlaget for arbeidet for livskraftig natur og miljøgode, og avgjerande for Naturvernforbundet si styrke. Medlemene avgjer, gjennom sine tillitsvalde, kva forbundet skal meine og arbeide med. Naturvernforbundet har aktive fylkes- og lokallag over heile landet. Saman med sekretariatet gjev dei den styrken Naturvernforbundet byggjer på. Naturvernforbundet er partipolitisk nøytralt og uavhengig av økonomiske interesser, staten og andre organisasjonar. Miljøagentane og Natur og Ungdom er barne- og ungdomsorganisasjonane til Naturvernforbundet.

Kunnskapsbasert opinionsdanning
Norges Naturvernforbund treng tillit og oppslutning for å få gjennomslag. Argumenta våre skal vere fagleg solide og lett forståelege. Frivillige organisasjonar har gjennom folkeopplysning spelt ei viktig rolle for demokratiseringa av Noreg. Naturvernforbundet vil føre dette arbeidet vidare gjennom opinionsdannande verksemd slik at ein lettare kan innrette seg miljøvenleg, påverke andre og få folkevalde organ til å ta omsyn til kva naturen toler.

Saksorientert arbeid med konkrete resultat
Det er resultata for naturen som tel. Det er først og fremst gjennom arbeid med mange konkrete saker over heile landet, og med stor breidde, at Naturvernforbundet er med og bergar store naturverdiar, og endrar haldningane til naturen hos folk flest. Ved hjelp av politisk arbeid i enkeltsaker vil Naturvernforbundet også vise kva utfordringar vi står overfor i det globale miljøarbeidet.

Naturglede
Frisk og vakker natur er godt for mennesket si helse og aukar trivselen. Urørt natur gjev mennesket glede og innsikt som styrkar naturvernengasjementet. Naturglede er ein viktig bakgrunn for arbeidet til Naturvernforbundet. Vi vil at flest mogleg skal få glede seg over naturverdiane vi vil ta vare på. Målet er at dei som lever i nærleiken av verdifulle område skal vere stolte over naturen dei har tilknyting til.

Internasjonalt samarbeid
Brei folkeleg deltaking er avgjørande for å løyse internasjonale miljøproblem. Naturvernforbundet samarbeider med miljørørsler i land med store miljøutfordringar og som har store utfordringar når

det gjeld deltaking frå sivilt samfunn. I tillegg arbeider Naturvernforbundet i internasjonale nettverk som Friends of the Earth og Climate Action Network. Regnskogfondet har vore ein viktig del av Naturvernforbundet sitt internasjonale arbeid, og dette vert ført vidare ved at Naturvernforbundet er stiftar og medlem av Regnskogfondet.

Naturmangfaldet

Naturmangfaldet er livsviktig og uerstatteleg. Vi må sikre rikdommen av planter, dyr og andre organismar for framtida. Dette inneber å ta vare på artane, med den genetiske variasjonen innan artane og dei leveområda som organismane treng. Det er moralsk uakseptabelt å utrydde arter og naturtypar. Sunn økologisk tilstand må vere forvaltningsprinsippet for all norsk natur.

NNV støttar og respekterer urfolk sine rettar slik dei er felt ned i internasjonale avtalar som Noreg er tilslutta.

Noreg har truleg den mest varierte naturen i europeisk samanheng. Verda har ikkje noko som tilsvarer dei norske fjordlandskapa og den vassdragsnaturen som høyrer til. Naturen i havet er i verdsklasse både når det gjeld produktivitet av fisk og sjeldne korallrev. Noreg har eit europeisk ansvar for å bevare eit vel fungerande fjelløkosystem. Noreg har og ein verdifull skogsnatur med mange sjeldne artar.

Over 40 naturtypar er truga av utrydding i Noreg. Over 4000 artar står på den nasjonale raudlista. Vi har ikkje råd til å misse nokon av dei. Kvart dyr, kvar plante og kvart insekt som blir utrydda, er eit evig tap.

For samfunnet er dei økonomiske ulempene ved å avstå frå skadelege inngrep og utslepp mindre enn tapet dersom variasjonsrikdomen i norsk natur forvitrar. Dersom rike Noreg ikkje prioriterer sine folkerettslege og etiske plikter til å berge artane og naturtypane for framtida, er det eit fattigsleg varsel til omverda.

Noreg må gjennomføre tiltak for å stanse nedgangen i naturmangfaldet. Dette krev både meir vern av utvalde areal og ei streng forvaltning av naturverdiane som ikkje er verna ved lov, men som inneheld biologisk viktige kvalitetar. I tillegg må ein hindre innføring av framande artar som kan vere ein trussel mot lokale plante- og dyreartar.

Naturvernforbundet meiner at:

- Det må vere levedyktige bestandar av alle artar som naturleg høyrer heime i Noreg. Leveområda til truga og sårbare artar må sikrast, anten ved vern for dei artane der dette er naudsynt, eller ved ein arealbruk som ikkje trugar artane.
- Det må etablerast økologisk representative nettverk av verneområde og utvalde naturtypar for å sikre den økologiske samanhengen over større område. Dei inngrepsfrie områda (INON) i Noreg har minska sterkt dei siste åra. Denne utviklinga må stoppast.
- Eit utval av alle naturtypar må sikrast i slikt omfang at dei kan fungere som leveområde på lang sikt.
- Supplerande nasjonalparkplan må lages, og vern av skog og marine område må aukast vesentleg.
- Nasjonalparkar og alle andre verna område må forvaltast aktivt slik at naturmangfaldet vert teke vare på.

- Den naturlege rytmen i vassdraga må sikrast. God økologisk tilstand må vere eit mål for alle vassdrag. I samband med alle planlagde inngrep i vassdrag, også utbygging av mini-, mikro- og småkraftverk, må det setjast strenge krav til å ta vare på biologisk mangfald. Eit forsvarleg utval av mindre vassdrag og elvar må vernast mot kraftutbygging. Verna vassdrag må også sikrast mot andre inngrep.
- Grøntområde med bekkedrag må takast vare på også i nærmiljøet og i tettstader. Bekkar som er lukka, bør opnast der det er mogleg.
- Motorisert ferdsel i utmark og vassdrag må minimerast, og må ikkje femne om rekreasjonskøyring.
- Lokale naturperler og naturområde i nærmiljøa må takast vare på.
- Forsvaret mot framande organismar som følgjer med handelsvarer, må vere sterkt. Dumping av ballastvatn må underleggjast sterke restriksjonar.
- Ny kraftproduksjon, kraftliner og annan infrastruktur for distribusjon av fornybar energi må leggast der det ikkje kjem i konflikt med sårbare og verdifulle naturverdiar.
- Ny etablering av industri, bergverk og annan arealkrevjande verksemd får ikkje skje i område med særs god miljøtilstand med mindre det kan garanterast teknikkar som gir ubetydelege utslepp og effektar på naturmangfaldet og tradisjonell bruk av området.
- Det må ikkje løyves offentleg støtte til inngrep i verdifulle områder eller områder som er mangelfullt kartlagt.

Klima

Forbruk av fossil brensel og avskoging har ført til ei dramatisk auke av CO_2-innhaldet i atmosfæren og innhaldet vil bli tredobla innan 2100 dersom utsleppa held fram som no. Det vil gje dramatiske klimaendringar som får store konsekvensar for naturen og alt liv på jorda slik vi kjenner det i dag. Livsgrunnlaget for mange av verdas fattigaste vil bli øydelagt og store delar av naturrikdommen står i fare for å døy ut som ei følgje av den globale oppvarminga.

FN sitt klimapanel har berekna at klimagassutsleppa må reduserast med 50 – 85 prosent innan 2050 for å unngå dei mest dramatiske klimaendringane. Naturvernforbundet meiner den globale temperaturauken på lengre sikt må haldast under 1,5 grader Celsius. Da trengst det kraftige utsleppsreduksjonar både i industrilanda og i utviklingslanda. Dei rike landa har det historiske ansvaret for klimakrisa, og må derfor finansiere hovuddelen av reduksjonen, også i utviklingslanda.

Olje- og gassverksemd, industri og vegtrafikk er dei største utsleppskjeldene i Noreg. For å løyse klimaproblemet må vi gjøre samfunnet uavhengig av fossil energi og utvikle og ta i bruk ny teknologi.

Naturvernforbundet meiner at:

- Noreg må minimere eigne utslepp av klimagassar etter tilrådingane frå FN sitt klimapanel. Dette betyr at utsleppa må kuttast med 40 prosent frå 1990-nivå innan 2020 og at vi må skape eit nullutsleppsamfunn fram mot 2050.
- Målet om å skape eit nullutslippssamfunn skal leggje rammene for all sektorpolitikk, alt frå transport og energi til utdanning og forsking
- For å løyse klimaproblemet må ein ta i bruk mange ulike verkemiddel. Rike land har hatt dei største utsleppa av klimagassar og har derfor størst ansvar for å redusere utsleppa.
- Internasjonal kvotehandel og andre internasjonale tiltak skal sikre reelle utslippskutt og komme i tillegg til nasjonale reduksjonar.
- Rike land som Noreg må ta eit særleg ansvar for å bidra til reduksjon av utslepp og sikre klimatilpassing i utviklingsland.

Forureining

Menneskeleg aktivitet kan gje utslepp til luft, jord eller vatn som naturen ikkje klarer å bryte ned. Forureining kan vere giftig eller skadeleg for menneske, dyr, planter eller andre delar av naturen.

I Noreg vert vassdrag sure og skogen øydelagd som følgje av nitrogenoksid (NO_x). Hovudårsaka er store og aukande utslepp frå olje- og gassverksemda. I tillegg er det store utslepp frå veg- og sjøtransporten. Vegtrafikk er også ei viktig kjelde til lokal luftforureining i mange norske byar og tettstader. Både lokalt og globalt er det ei overordna målsetjing at lufta må vere av ein slik kvalitet at den ikkje skadar naturen eller folkehelsa.

Miljøgiftene har lang nedbrytingstid og vert oppkonsentrerte i næringskjeda. Ein av konsekvensane er at fisk og sjømat frå mange hamner, fjordar og vassdrag ikkje kan etast og at fuglebestandar er truga. For mennesket kan helseskadelege stoff mellom anna føre til at fleire får kreft, redusert forplantingsevne, astma og allergiproblem.

Noreg har hatt store problem med i innfri internasjonale miljøavtalar som regulerer forureining.

Naturvernforbundet meiner at:

- Utsleppa til luft av svoveldioksid, nitrogenoksid og flyktige organiske stoff må reduserast slik at levande organismar ikkje tek skade.
- Miljøgifter skal ikkje sleppast ut i naturen eller føre til skader på folkehelsa. Bruk av miljøgifter i produkt og prosessar må minimaliserast.
- Nye kjemikaliar må ikkje tillatast før det er dokumentert at dei ikkje kan komme til å opptre som miljøgifter og på sikt gi alvorleg skade på levande organismar
- Alle skal ha krav på å få vite om konkrete produkt eller tenester inneheld miljøgifter eller helseskadelege stoff, og kor mykje forureining dei fører til i samband med produksjon, bruk og når dei vert kasta. Informasjonsretten skal ha forrang føre konkurranseevna til bedrifta.
- Gamle miljøgiftutslepp, uregulerte avfallsplassar og liknande må kartleggjast og ryddast opp i, eller sikrast på anna måte.
- Noreg må følgje opp dei internasjonale avtalane vi har skrive under når det gjeld å gjenopprette og sikre god kvalitet på luft og vatn.
- Kysten må ha eit sterkt og førebyggjande oljevern som inkluderer rask responstid, beredskap sjølv for store ulykker under vanskelege forhold, og skjerming av sårbare område og artar.

Landbruk og fiske

Vi må ta vare på den biologiske produksjonsevna som er grunnlaget for alt liv på jorda, livsmangfaldet og matproduksjonen. Primærnæringane må byggje på det lokale ressursgrunnlaget.

All matproduksjon må vere berekraftig. Utviklinga nasjonalt og globalt må styrast i retning av lokale einingar som leverer mat i ein lokal marknad. Det må vere større samsvar mellom maten vi et og det naturen rundt oss forsyner oss med. Lokal økologisk berekraftig matproduksjon er viktig for å ta vare på naturmangfaldet i kulturlandskapet og gjer oss mindre sårbare for svingingar i den internasjonale matproduksjonen.

Maten må ikkje innehalde helseskadelege stoff. Overgjødsling som fylgje av nitrogen- og fosforutslipp frå landbruk er eit miljøproblem. Samstundes er desse utsleppa ein ressurs på avvege som i langt større grad må sikrast og nyttiggjerast.

Naturvernforbundet meiner at:

- Andelen økologisk landbruk må aukast kraftig. På sikt må all landbruksproduksjon vere økologisk. Landbruket må i minst mogleg grad vere avhengig av energi, kunstgjødsel og sprøytegiftar. Fiskeoppdrett og kjøtproduksjon må i minst mogleg grad baserast på fôr som kan gå til menneskemat, eller som har negative fylgjer for miljøet.
- Andelen økologisk matproduksjon må aukast kraftig, og dei offentlege målsettingane når det gjeld offentlege anskaffingar av økologisk mat bør skjerpast.
- Primærnæringane må ikkje nytte hormon, genmodifiserte dyr eller planter eller fôr med antibiotika. Risikoen for alvorlege smittesjukdomar må reduserast både ved tiltak heime og gjennom importrestriksjonar. Utandørs bruk av genmanipulerte organismar og av ikkje stadeigne artar i skogbruket må nektast.
- Det må setjast nasjonale krav og lagast regionale jordvernplanar for å hindre nedbygging av dyrka mark og sikre kvaliteten på norsk matjord.
- Fiskeria må ta vare på primærproduksjonen i havet og dei lågare ledda i næringskjedene. Fisket må skje på dei årsklassane som gjev det beste langsiktige utbytet. Ein større del av fisket må drivast med passive reiskapar, og energiforbruket i fisket må reduserast. Kystfisket må prioriterast, og trålfisket må reduserast kraftig.
- Fiskeoppdrett kan ikkje erstatte den naturlege produksjonen av mat i havet. Oppdrett må ikkje drivast slik at den fører til ureining av nærområda, til røming av fisk og sjukdomsspreiing.
- Patent på levande organismar eller naturleg førekomande biologisk materiale må ikkje tillatast. Genmanipulerte organismar må ikkje dyrkast fram under tilhøve som gjer at dei kan kome ut i naturen.
- Tilskotsordningar som subsidierer naturskadeleg drift, må fjernast.
- Ei bærekraftig ressursforvalting føreset at forvaltingsregima vert utvikla i nært samarbeid med dei som tradisjonelt har vore avhengige av ressursane.
- Tilskotsordningane i landbruket må tilpassast rovdyrforvaltninga slik at nødvendige leveområde for rovdyr vert tekne vare på.
- Myndigheitene må ha strengare sanksjonar mot ulovleg og uregulert jakt og fiske.

Energi

Det høge energiforbruket vårt er verken berekraftig eller solidarisk, og det påfører oss store framtidskostnader. Eit høgt og aukande energiforbruk medfører for stor forureining og skadelege naturinngrep. Gjennom energi-hierarkiet er utfordringane i energipolitikken prioriterte:

- Det viktigaste er å redusere det samla energiforbruket. All energiproduksjon påverkar miljøet. Noreg er mellom dei landa i verda som har høgast energiforbruk per innbyggjar.
- Energien vi bruker, må i hovudsak vere fornybar. Den massive vasskraftutbygginga som har vore i Noreg, gjer at vi må vera restriktiv til vidare utbygging av vassdraga våre. Vi må i staden satse på dei nye fornybare energikjeldene.
- Vi må bruke energien på den mest effektive måten. Elektrisitet er høgverdig energi, som berre bør brukast til dei oppgåvene som krev det. Varme og andre lågverdige energiformer kan nyttast til mindre krevjande oppgåver som oppvarming.

- Fossile energikjelder er avgrensa og fører til klimagassutslepp. Skal vi bruke desse energikjeldene stasjonært, må klimagassutsleppa reinsast. Atomkraft inneber ein så stor fare for miljøet i samband med produksjon og avfallshandtering at den bør avviklast.

Naturvernforbundet meiner at:

- Det norske energiforbruket må reduserast. Det må leggjast til rette for energifrigjering. Forbruket i hushaldningar, kontor, næringsbygg og offentlege bygg må vere minst mogleg. Industrien må drivast mest mogleg energieffektivt.
- Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. Samstundes med energisparing, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som bio- og solenergi, bølgje- og vindkraft. Ved all utbygging må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap.
- All energi må brukast på mest mogleg effektiv måte, ved at høgverdig, elektrisk energi vert reservert til formål som krev høg energikvalitet. Elektrisitet må ikkje nyttast til oppvarming.
- Det må stillast strengare krav til energibruk ved nybygg og ombygging. Desse krava må strammast inn med jamne mellomrom.
- Norsk olje- og gassverksemd må trappast ned og på sikt fasast ut.
- Det må ikkje opnast for leiting og utvinning i nye område. Barentshavet, Lofoten/Vesterålen/Senja, Skagerrak, Mørebassenget og kystnære område må bli gitt varig vern mot olje- og gassverksemd. Vernet skal ikkje vere til hinder for hausting av fornybare ressursar
- Det må ikkje byggjast gassrørleidningar for alminneleg bruk av gass, fordi slik infrastruktur vil hemme utviklinga av meir miljøvenleg energibruk i fleire tiår framover.
- Det må ikkje byggast gasskraftverk utan CO_2-reinsing i Noreg. Skal det byggjast gasskraftverk, må det stillast krav om maksimal CO_2-handtering frå dag ein.
- Koldrifta på Svalbard må bli innstilt. Det må ikkje byggjast fleire kolkraftverk i Noreg. Mange miljøproblem knytt til kolkraft, slik som kvikksølv og radioaktivitet, kan ikkje reinsast bort.
- Det må ikkje byggjast nye atomkraftverk i Noreg. All forsking som har som mål å bruke atomkraft som energikjelde, må avviklast. Halden-reaktoren må leggjast ned. Noreg må arbeide for å sikre atomavfallet i norske nærområde.

Transport

Transportbehovet i samfunnet må reduserast, gjerast mindre energikrevjande og mindre forureinande.

Transport fører til utslepp av klimagassar, til lokal forureining og sur nedbør. Verdifulle naturområde vert øydelagde gjennom utbygging av vegar, parkeringsplassar og flyplassar. Det store arealforbruket i transportsektoren er også eit trugsmål mot jordbruksproduksjon og miljøvenleg byutvikling.

Miljøvenleg transport krev transportreduserande arealplanlegging, og ein overgang frå privatbil, lastebil og fly til meir miljøvenlege transportformer som sykkel, buss, tog og båt. Det må også innførast transportreduserande verkemiddel, som avgrensingar i tal på parkeringsplassar og meir rettferdig prising av både person- og godstransport. I tillegg må det satsast på meir miljøvenleg teknologi i transportsektoren.

Naturvernforbundet meiner at:

- Byar og tettstadar må fortettast og byggjast ut med mål om minst mogleg transportbehov. Dette må ikkje gå ut over naturperler og rekreasjonsområde.

- Det må leggjast betre til rette for syklande og gåande, særleg i område med mykje trafikk.
- Kollektivtilbodet må verte betre, både for daglege reiser til arbeid og fritidsaktivitetar og for lengre reiser. Det må byggast ut dobbeltspor til jernbane i område med stor trafikk, og satsast på jernbanen, spesielt høgfartstog, som eit alternativ for reiser mellom byane i Sør-Noreg og til/frå hovudstadane i nabolanda.
- Vegprising/bomringar må nyttast som verkemiddel for å dempe bilbruken. Midlane frå vegprising/bomringar må brukast til kollektivtrafikk, ikkje vegbygging.
- Utbygging av firefeltsveger og andre natur- og miljøskadelege vegprosjekt må stansast. Midtdelar på tofeltsvegar er eit godt trafikktryggingstiltak som alternativ til firefeltsvegar.
- Flytrafikken må reduserast gjennom auka avgifter på klimagassutslepp. Flyplasskapasiteten må ikkje utvidast.
- Transportvolumet må dempast, og ein langt større del av godstransporten må gå på sjø og bane framfor på veg, gjennom auka miljøavgifter, ny teknologi, organisatoriske grep og betre infrastruktur for sjø og bane.
- Det må utviklast og brukast meir miljøvenlege energiløysingar i transportsektoren, gjennom bruk av meir energieffektive motorar, miljøvenleg biodrivstoff og nullutsleppsteknologi.

Avfall

Målet er å gjere avfallsmengda minst mogleg, og få til korte lukka materialkrinslaup. Alt avfall må handsamast i samsvar med avfallshierarkiet. I prioritert rekkjefylgje vil det seie (1) minimering av avfallsmengda, (2) ombruk, (3) resirkulering/attvinning, (4) forbrenning med energiattvinning og (5) deponi/forbrenning utan energiattvinning.

Naturvernforbundet meiner at:

- Avfallsmengda må reduserast. Produkt må vare lenger, og i større grad kunne reparerast og nyttast fleire gonger. Det må brukast mindre emballasje, og den må være biologisk nedbrytbar og giftfri. Plastprodukt eller emballasje som ikkje kan være biologisk nedbrytbar, må inkluderes i et effektivt pantesystem.
- Både offentlege og private verksemder må stille strengare krav til miljø ved innkjøp.
- Det må stillast strengare krav til rett ressurs- og avfallshandtering ved bygge- og anleggsarbeid.
- Bruken av miljøskadelege stoff som ikkje kan brytast ned i naturen, må minimaliserast.
- Panteordningar bør nyttast for fleire produktgrupper, for å auke innsamlinga. Produsentar og importørar må få eit større ansvar for ombruk og avfallshandtering.
- Det må byggast ut gode kjeldesorteringsordningar i heile landet.
- Det må bli forbod mot å forbrenne avfall som kan brukast om eller resirkulerast.
- Alt farleg avfall må samlast inn og handsamast på ein miljømessig forsvarleg måte.
- Forureinaren-skal-betale-prinsippet må utvidast slik at verksemder får ansvar for og forpliktingar knytte til skader årsaka av verksemda og produkta deira.

Internasjonal solidaritet og rettferd

Verdas fattigaste lir i dag under miljøproblem som i stor grad er skapt av rike land og av overforbruket til velståande individ. Bruken av ressursane på jorda er svært skeiv, eit mindretal av velståande land og individ brukar størstedelen av ressursane, medan mange på jorda lever i fattigdom og naud.

Naturvernforbundet sitt mål er ei berekraftig utvikling og nedkjemping av fattigdom basert på rettar. Naturmangfaldet og ressursgrunnlaget må bli forvalta med tanke på kommande generasjonar.

Naturvernforbundet meiner at:

- Miljøomsyn og omsyn til meir rettferdig fordeling av ressursar må telje meir enn internasjonale mål om økonomisk vekst og auka frihandel. Internasjonale miljøavtalar må bli overordna i høve til økonomiske avtalar, og internasjonale økonomiske avtalar må ikkje avgrense miljøomsyn.
- Noreg skal gjennom utviklingspolitikken sin vere ein pådrivar og støtte opp om internasjonale miljømålsetjingar og -avtalar, samstundes som miljøspørsmål blir prioritert i bilateralt og multilateralt samarbeid og at omsynet til natur og miljø blir integrert i alt utviklingsarbeid.
- FN må styrkast
- Samarbeid med og støtte til det sivile samfunnet, inklusive miljørørsla, må vere ein viktig prioritering i Noreg sin internasjonale innsats.
- Norske investeringar i utlandet må bidra til å sikre ei miljøvennleg utvikling i utviklingslanda.
- Ujamn tilgang til, og lite effektiv bruk av energi, er med på å oppretthalde den skeive måten velstand er fordelt på globalt. Internasjonal bistand må i større grad rettast inn mot å nå dei fattigaste med desentraliserte tiltak for energieffektivisering og bruk av fornybar energi.
- Miljømessige og sosiale krav som gjeld for norske fleirnasjonale verksemder må og gjelde for aktiviteten deira i utlandet når det norske regelverket er strengare. Norske styresmakter må sjå til at norsk verksemd i andre land ikkje medfører miljøskadar og sosial utbytting, og må dessutan bidra til at det blir utvikla internasjonale avtalar og reglar som reduserer miljøskadeleg verksemd.
- Folkerettslege avtalar om forvaltning av område må baserast på internasjonale urfolksrettar forankra i FN og ILO.